

บทที่ 2

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ

บทที่ 2

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ

1 สถานการณ์ของภาคและบริบทการเปลี่ยนแปลง

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

(1) เศรษฐกิจภาคเหนือมีขนาดเล็กที่สุดของประเทศ คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 8.22 ของประเทศ เศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนและตอนล่างมีขนาดใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีบทบาทมากที่สุดร้อยละ 34.48 กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ร้อยละ 26.43 กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1 ร้อยละ 24.2 และกลุ่มภาคเหนือตอนบน 2 ร้อยละ 14.89 จังหวัดเชียงใหม่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของภาค มีสัดส่วนร้อยละ 15.13 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาคือ กำแพงเพชร และ ลำพูน มีสัดส่วนร้อยละ 10.63 และ 10.58 ตามลำดับ เศรษฐกิจเล็กที่สุด คือ แม่ฮ่องสอน ร้อยละ 1.17

(2) เศรษฐกิจภาคเหนือเจริญเติบโตดีขึ้น แต่อัตราขยายตัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (ปี 2545-2549) เศรษฐกิจภาคเหนือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.7 ต่อปี ต่ำกว่าประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.69 ต่อปี โดยกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ขยายตัวสูงเฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี เนื่องจากการขยายตัวของสาขาอุตสาหกรรม ขณะที่อีก 3 กลุ่มจังหวัดขยายตัวเพียงร้อยละ 3.4-3.8 ต่อปีเท่านั้น

(3) โครงสร้างการผลิตของภาคเหนือมีความหลากหลาย ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคการค้าในสัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่มีแนวโน้มเปลี่ยนสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มูลค่าผลผลิตในปี 2549 ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 20.94 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.98 เมื่อปี 2545 สัดส่วนภาคเกษตร ร้อยละ 18.75 ลดลงจากร้อยละ 19.36 เมื่อปี 2545 และภาคการค้าส่งค้าปลีก ร้อยละ 15.65 ลดลงจากร้อยละ 17.19 เมื่อปี 2545 เช่นกัน โดยโครงสร้างการผลิตของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 พึ่งพาภาคเกษตรน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 7.4 ขณะที่มีส่วนภาคอุตสาหกรรมมากที่สุดถึงร้อยละ 45 สำหรับอีกสามกลุ่มจังหวัดมีส่วนภาคเกษตรสูงกว่าร้อยละ 20 โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 พึ่งพาภาคเกษตรมากที่สุดร้อยละ 27.2

ตารางที่ 1 : แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ ปี 2549 (ราคาคงที่) จำแนกตามกลุ่มจังหวัด

(หน่วย : ล้านบาท)

	2545	2546	2547	2548	2549	สัดส่วน 2549 (ร้อยละ)	เติบโต 45-49 (ร้อยละ)
ภาคเหนือ	283,349	306,990	311,109	317,203	332,985	100.00	4.70
เหนือบน 1	101,561	102,149	105,347	108,612	114,812	34.48	3.66
เหนือบน 2	44,113	45,363	46,594	48,467	49,587	14.89	3.42
เหนือล่าง 1	67,874	74,487	75,433	76,784	80,581	24.20	3.78
เหนือล่าง 2	69,801	84,991	83,735	83,341	88,006	26.43	8.30

ตารางที่ 2 : แสดงโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคเหนือและกลุ่มจังหวัดรายสาขา ปี 2549 (ราคาคงที่)

(หน่วย : ร้อยละ)

สาขาหลัก	ภาคเหนือ	กลุ่มตอนบน 1	กลุ่มตอนบน 2	กลุ่มตอนล่าง 1	กลุ่มตอนล่าง 2
ภาคเกษตร	18.75	7.40	20.87	27.20	22.78
ภาคนอกเกษตร	81.25	92.60	79.13	72.80	77.22
การผลิตอุตสาหกรรม	20.94	44.96	5.54	9.74	28.34
การขายส่ง ขายปลีก	15.65	9.88	19.51	18.42	14.09
ขนส่ง เก็บสินค้า	7.59	4.54	10.29	6.99	5.68
บริการ	11.42	6.36	14.45	11.52	7.23
อื่นๆ	25.65	26.86	29.34	26.13	21.88
ผลิตภัณฑ์รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : คำนวณจากข้อมูลของสำนักบัญชีประชาชาติ สศช.

หมายเหตุ : บริการ รวม 5 สาขา ได้แก่ โรงแรมและภัตตาคาร การศึกษา บริการด้านสุขภาพ บริการชุมชน ลูกจ้างบุคคล

(4) ภาคเกษตรกรรมของภาคเหนือมีความหลากหลาย และแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน ระหว่างพื้นที่ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง ข้าวมีส่วนแบ่งมูลค่าการผลิตมากที่สุดร้อยละ 37.4 รองลงมาเป็น ผลไม้ ร้อยละ 13.4 พืชผัก ร้อยละ 11.7 ปศุสัตว์และสัตว์ปีก ร้อยละ 10.4 และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 5.8 ฐานการผลิตหลักอยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66 ของมูลค่าผลผลิตเกษตร เนื่องจากมีที่ราบลุ่มน้ำขนาดใหญ่ เป็นแหล่งผลิตข้าวและพืชไร่สำคัญของประเทศ สำหรับภาคเหนือตอนบนมีสัดส่วนร้อยละ 34 สภาพเป็นพื้นที่เกษตรขนาดเล็กบนที่ราบเชิงเขา โดยผลผลิตหลักมีการกระจายตัวตามแหล่งผลิตที่สำคัญ ดังนี้

(4.1) ข้าว เป็นพืชที่มีความสำคัญอันดับแรก มีพื้นที่ปลูกประมาณ 12.7 ล้านไร่ สูงเป็นอันดับสองของประเทศรองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกในปี 2549 ประมาณ 13.89 ล้านตัน แหล่งผลิตสำคัญอยู่บริเวณกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 คิดเป็นร้อยละ 44.6 ของภาค ปลูกมากในจังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร และกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1 ร้อยละ 30 ปลูกมากในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 552 กิโลกรัมต่อไร่สูงเป็นอันดับสองรองจากภาคกลาง

(4.2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ปลูกประมาณ 3.8 ล้านไร่ มากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ปริมาณผลผลิตปี 2549 ประมาณ 1.06 ล้านตัน แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 คิดเป็นร้อยละ 59 ของผลผลิตภาค ปลูกมากที่จังหวัดนครสวรรค์ และอุทัยธานี ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ร้อยละ 21.5 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ตาก พิษณุโลก และในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ที่จังหวัดเชียงราย

(4.3) พืชผักชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะผักเมืองหนาว ปลูกมากในพื้นที่เชิงเขาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ปริมาณผลผลิตปี 2549 ประมาณ 180,440 ตัน คิดเป็นร้อยละ 63.7 ของภาค เนื่องจากมีอุณหภูมิและสภาพภูมิประเทศเหมาะสม ทำให้ปลูกพืชผักเมืองหนาวได้หลากหลายชนิด เช่น ผักกาดหอม ผักสลัดชนิดต่าง ๆ กระเทียม แครอท พริกยักษ์ ผักกาด เห็ดหอม กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ข้าวโพดหวาน ถั่วแระญี่ปุ่น เป็นต้น

(4.4) ผลไม้ ที่ปลูกมาก ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน สตรอเบอร์รี่ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา และเชียงราย นอกจากนี้ยังมีการปลูกมะขามหวานในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ และกล้วยไข่ที่จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 3 : แสดงผลผลิตเกษตรหลักของภาคเหนือ ปี 2549 จำแนกตามกลุ่มจังหวัด

ปริมาณผลผลิต	ข้าวรวม (ตัน)	ข้าวโพด (ตัน)	พืชผัก (ตัน)	อ้อย (ตัน)
ภาคเหนือ	13,892,540 (100.00%)	1,062,748 (100.00%)	283,308 (100.00%)	13,674,457 (100.00%)
เหนือบน 1	1,198,510 (8.63%)	87,633 (8.25%)	180,440 (63.69%)	267,455 (1.96%)
เหนือบน 2	2,311,287 (16.64%)	118,279 (11.13%)	49,309 (17.40%)	30,562 (0.22%)
เหนือล่าง 1	4,187,461 (30.14%)	228,293 (21.48%)	52,567 (18.55%)	4,330,938 (31.67%)
เหนือล่าง 2	6,195,282 (44.59%)	628,543 (59.14%)	992 (0.35%)	9,045,502 (66.15%)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

(4.5) ภาคเกษตรเผชิญปัญหาข้อจำกัดของปัจจัยการผลิต พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 27.5 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.9 ของพื้นที่ภาค และขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรเฉลี่ย 20.7 ไร่ต่อครัวเรือน นับว่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ เมื่อจำแนกตามกลุ่มจังหวัดพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรน้อยที่สุด 3.14 ล้านไร่ และขนาดฟาร์มเล็กที่สุดเพียง 8.82 ไร่ต่อครัวเรือน นอกจากนี้ภาคเหนือยังมีพื้นที่ชลประทานไม่ทั่วถึง มีเพียง 5.28 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 19 ของพื้นที่เกษตร ภาคเกษตรยังคงพึ่งพาน้ำจากธรรมชาติเป็นหลัก จึงต้องเผชิญความเสี่ยงจากปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรมาโดยตลอด

(5) อุตสาหกรรมของภาคเหนือเติบโตอย่างรวดเร็วมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาคมากขึ้น แต่ยังมีบทบาทจำกัดต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีสัดส่วนร้อยละ 20.94 โดยมีมูลค่าผลผลิต ณ ราคาคงที่ 69,739 ล้านบาท ในปี 2549 แต่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเทศเท่านั้น

(5.1) อุตสาหกรรมหลักของภาคยังคงเป็นประเภทอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 25.9 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมอาหารร้อยละ 19.8 อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอุปกรณ์วิทยุ โทรทัศน์ และอุปกรณ์สื่อสาร ร้อยละ 12.6 อุปกรณ์ทางการแพทย์และนาฬิกา ร้อยละ 11.9 และเครื่องเรือนร้อยละ 8.3 อุตสาหกรรมในภาคเหนือมีแนวโน้มปรับตัวไปสู่ Knowledge Based Industry มากขึ้น ตามเงื่อนไขมาตรฐานสินค้า และการแข่งขันในตลาดสากล โดยมีการสนับสนุนทั้งด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม และการพัฒนาบุคลากร จากสถาบันการศึกษาภาคเอกชน และภาครัฐ

(5.2) ฐานการผลิตอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 คิดเป็นร้อยละ 49 โดยกระจุกตัวในบริเวณพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน โดยมีนิคมอุตสาหกรรมลำพูนเป็นฐานการผลิตหลัก ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร

และจังหวัดลำปาง เป็นผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ รวมทั้งกลุ่มจังหวัดนี้มีความโดดเด่นในหัตถอุตสาหกรรมที่ใช้ฝีมือประณีต รองลงมาเป็นกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 คิดเป็นร้อยละ 35.8 ในจังหวัดนครสวรรค์-กำแพงเพชร ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม โรงสีข้าว และโรงงานน้ำตาล นอกจากนี้ยังมีแหล่งอุตสาหกรรมตามพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม และโรงงานเกษตรแปรรูป

**ตารางที่ 4 : แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตอุตสาหกรรมภาคเหนือ ปี 2549 ณ ราคาคงที่
จำแนก ตามกลุ่มจังหวัด**

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	ภาคเหนือ	ตอนบน 1	ตอนบน 2	ตอนล่าง 1	ตอนล่าง 2
มูลค่ารวม (ล้านบาท)	69,739	34,204	2,746	7,845	24,944
(สัดส่วน % ของภาค)	100.0	49.0	3.9	11.2	35.8
สัดส่วนประเภทผลิตภัณฑ์ (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เครื่องดื่ม	25.9	2.1	4.8	4.9	64.6
ผลิตภัณฑ์อาหาร	19.8	7.0	41.7	45.3	26.3
วิทยุ โทรทัศน์ อุปกรณ์สื่อสาร	12.6	26.3	2.5	0.0	0.0
อุปกรณ์การแพทย์ และนาฬิกา	11.9	25.0	0.1	0.0	0.0
เครื่องเรือน เครื่องแต่งบ้าน	8.3	14.9	16.1	3.7	0.3
ผลิตภัณฑ์โลหะ เซรามิกส์	6.6	10.0	4.2	3.7	3.5
เครื่องแต่งกาย	5.1	3.9	4.9	21.1	1.8
ผลิตภัณฑ์จากหนัง และรองเท้า	2.7	5.0	0.4	0.1	0.7
สิ่งทอ	2.3	1.5	16.2	6.8	0.3
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	4.9	4.3	9.0	14.3	2.5

ที่มา : คำนวณจากผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ ณ ราคาคงที่

(6) การค้าชายแดนมีศักยภาพและขยายตัวสูง และเป็นการค้าที่เกินดุลมาตลอด ในปี 2549 การค้าชายแดน มีมูลค่า 24,359 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 22.8 ต่อปี ด่านชายแดนที่สำคัญคือ แม่สอดร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้าชายแดน เชียงแสนร้อยละ 30 แม่สายร้อยละ 10 และเชียงของร้อยละ 5 พม่าเป็นประเทศคู่ค้าหลักคิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือ จีนตอนใต้คิดเป็นร้อยละ 30 และสปป.ลาว ร้อยละ 6 แม้ว่าปัจจุบันมูลค่าการค้าชายแดนกับจีนยังมีมูลค่าไม่สูงมาก แต่มีศักยภาพที่จะขยายตัวสูง โดยเฉพาะเมื่อถนนสาย R3E ก่อสร้างแล้วเสร็จ และกำลังจะก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ที่อำเภอเชียงของ

(7) รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มไม่แน่นอน ปี 2549 สร้างมูลค่าได้เกือบร้อยละ 10 ของ GRP โดยภาคเหนือมีรายได้จากการท่องเที่ยว 67,742 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.9 ต่อปี (ปี 2545-49) ภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีสัดส่วนและการขยายตัวของรายได้สูงกว่าภาคเหนือตอนล่างมาก จังหวัดท่องเที่ยวหลักที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสูง ได้แก่ เชียงใหม่ร้อยละ 59 เชียงรายร้อยละ 14 และพิษณุโลกร้อยละ 7 โครงสร้างรายได้หลักมาจากการจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกร้อยละ 27 แต่มีการขยายตัวต่ำมาก สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย

ขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทยและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีน้อยและเริ่มชะลอตัว แหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือมีความหลากหลาย สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ แต่การบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรยังมีปัญหา ที่ปรับตัวไม่ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ยังมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สปา การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว และธุรกิจ MICE

ตารางที่ 5 : แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวในภาคเหนือ ปี 2545 ปี 2547 และปี 2549

พื้นที่	ปี 2545		ปี 2547		ปี 2549	
	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)
ภาคเหนือ	12,654,813 (100%)	60,988 (100%)	13,744,087 (100%)	70,987 (100%)	16,363,199 (100%)	67,742 (100%)
เหนือบน 1	4,517,478 (35.7%)	40,044 (65.7%)	5,163,538 (37.6%)	48,047 (67.7%)	7,477,407 (45.7%)	44,408 (65.6%)
เหนือบน 2	2,657,628 (21.0%)	10,486 (17.2%)	2,659,452 (19.3%)	11,398 (16.1%)	2,900,417 (17.7%)	12,123 (17.9%)
เหนือล่าง 1	4,145,405 (32.8%)	9,062 (14.9%)	4,459,092 (32.4%)	10,000 (14.1%)	4,359,289 (26.6%)	9,308 (13.7%)
เหนือล่าง 2	1,334,302 (10.5%)	1,396 (2.3%)	1,462,005 (10.6%)	1,543 (2.2%)	1,626,086 (9.9%)	1,904 (2.8%)

ที่มา : ประมวลข้อมูลและจัดกลุ่มพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(8) ความยากจนสัดส่วนคนจนของภาคเหนือลดลง แต่ยังคงสูงเป็นอันดับสองรองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัดส่วนคนจนของภาคเหนือมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจากร้อยละ 16.2 ในปี 2547 และร้อยละ 12.0 ในปี 2549 ซึ่งสูงกว่าในระดับประเทศที่มีสัดส่วนของคนจนเท่ากับร้อยละ 9.55 แต่รองจากร้อยละ 16.8 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับเส้นความยากจนของภาคในปี 2549 เท่ากับ 1,266 บาท/คน/เดือน

ตารางที่ 6 : แสดงสัดส่วนคนจน จำนวนคนจน (ด้านรายจ่าย) ปี 2547 และ 2549

พื้นที่	ปี 2547			ปี 2549		
	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (พันคน)	จำนวนประชากร (พันคน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (พันคน)	จำนวนประชากร (พันคน)
ภาคเหนือ	16.24	1,907.40	11,746.50	12.04	1,410.2	11,710.91
เหนือบน 1	17.54	525	2,993.90	13.03	392.1	3,008.10
เหนือบน 2	14.87	395.8	2,662.60	14.15	384.5	2,716.86
เหนือล่าง 1	18.17	626.7	3,449.60	14.09	474.2	3,365.66
เหนือล่าง 2	14.13	359.7	2,545.30	6.08	159.4	2,620.29

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประมวลผลโดย : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและกระจายรายได้ สศช.

1.2 ด้านสังคม

(1) ภาคเหนือกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนภาวะพึ่งพิงเพิ่มสูงขึ้น คาดว่าประชากรผู้สูงอายุภาคเหนือจะเพิ่มเป็นร้อยละ 13.6 ในปี 2553 และร้อยละ 21.2 ในปี 2563 ซึ่งภาคเหนือจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2553 เร็วกว่าประเทศ และจะส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนภาวะพึ่งพิงของประชากรจากร้อยละ 50 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 64 ในปี 2563

ตารางที่ 7 : แสดงการคาดประมาณจำนวนประชากรตามกลุ่มอายุของภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2543 - 2563

กลุ่มอายุ	2543		2548		2553		2563	
	พันคน	ร้อยละ	พันคน	ร้อยละ	พันคน	ร้อยละ	พันคน	ร้อยละ
0-14 ปี	2,769	23.7	2,559	22.0	2,296	19.9	1,999	17.7
15-59 ปี	7,611	65.2	7,682	65.9	7,685	66.5	6,877	61.1
60 ปีขึ้นไป	1,296	11.1	1,414	12.1	1,581	13.6	2,390	21.2
รวม	11,676	100.0	11,655	100.0	11,562	100	11,266	100
ภาวะพึ่งพิงรวม		53.0		52.0		50.0		64.0

ที่มา : สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต สศช.

(2) ภาคเหนือประสบกับข้อจำกัดด้านแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีแรงงานที่มีงานทำ จำนวน 6.49 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 98.18 ของกำลังแรงงานรวม และมีผู้ว่างงานเพียงร้อยละ 1.4 แรงงานส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษา /ทักษะฝีมือ และอยู่นอกระบบประกันสังคม ในปี 2549 แรงงานภาคเหนือส่วนใหญ่ร้อยละ 55.3 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 25.8 จบมัธยมศึกษา ร้อยละ 8.40 จบระดับอุดมศึกษา และร้อยละ 10.26 ไม่ได้รับการศึกษา โดยมีแรงงานที่ได้รับการคุ้มครองตามระบบประกันสังคม 0.63 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของกำลังแรงงานรวมของภาค จากการที่ภาคเหนือมีชายแดนติดกับประเทศพม่าและลาว และมีซัพพลายของแรงงานที่จำกัดทำให้มีแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายยังมีอยู่ต่อเนื่อง ในปี 2548 มีแรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียน 259,004 คน ร้อยละ 96.3 เป็นแรงงานพม่า จังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียนสูง ได้แก่ ตาก เชียงใหม่ และเชียงราย อย่างไรก็ตามคาดว่า ยังมีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การค้ามนุษย์ และการกลับมาระบาดของโรคดั้งเดิม อาทิ โรคเท้าช้าง วัณโรค เป็นต้น

ตารางที่ 8 : แสดงการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในภาคเหนือ ปี 2548

พื้นที่	จำนวนคนต่างด้าวที่มาขึ้นทะเบียนแรงงาน			
	พม่า	ลาว	กัมพูชา	รวม
ภาคเหนือ	252,401	33,493	29,556	259,004
เหนือบน 1	90,276	738	50	91,064
เหนือบน 2	28,819	29,030	28,259	29,662
เหนือล่าง 1	122,549	2,118	264	124,931
เหนือล่าง 2	10,757	1,607	983	13,347

(3) ประชากรภาคเหนือได้รับการศึกษามากขึ้นจากค่าเฉลี่ยในปี 2544 เพียง 7.78 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 8.14 ปี และ 8.21 ปี ในปี 2547 และ 2548 ตามลำดับ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือคะแนนการทดสอบรวมของนักเรียนในภาคเหนือส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 สำหรับผลการทดสอบในปี 2547 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 42.2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 37.4 และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.6 ภาคเหนือตอนบน 1 มีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาค ภาคเหนือตอนล่าง 1 มีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาค และกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาค นอกจากนี้คุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาคเหนือได้มาตรฐานน้อยที่สุดรองจากภาคใต้ โดยมีสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานเพียงร้อยละ 31 โดยต่ำกว่าร้อยละ 35 ในระดับประเทศ

ตารางที่ 9 : แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย ปี 2547

หน่วย : ร้อยละ

ภาค/กลุ่มจังหวัด	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
ประเทศ	42.2	37.4	40.3
ภาคเหนือ	42.2	37.4	40.6
เหนือบน 1	40.8	36.1	41.8
เหนือบน 2	44.9	39.5	43.1
เหนือล่าง 1	39.3	36.7	39.0
เหนือล่าง 2	45.5	39.9	38.7

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

: รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2550 ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย

(4) ประชากรภาคเหนือมีภาวะการเจ็บป่วยสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ โดยมีอัตราการเจ็บป่วยเป็นร้อยละ 27.3 ภาวะการเจ็บป่วยและความเสี่ยงด้านพฤติกรรมที่สำคัญได้แก่

(4.1) โรคทางเดินหายใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.1 และมีแนวโน้มสูงขึ้น

(4.2) ปัญหาสุขภาพจิตโดยเฉพาะการฆ่าตัวตายของประชาชนในภาคเหนือมีอัตราสูงกว่าระดับประเทศ โดยมีอัตราการฆ่าตัวตายเป็น 10.9 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งจังหวัดลำพูนมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุด 18.04 รองลงมาคือ จังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็น 17.88 ต่อประชากรแสนคน

(4.3) การเจ็บป่วยจากสารเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชสูงสุด โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี พิจิตร นครสวรรค์ สุโขทัย กำแพงเพชร และเพชรบูรณ์

(4.4) ผู้ป่วยเอดส์รายใหม่มีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ผู้ป่วยรายใหม่ในภาคเหนือมีแนวโน้มลดลงเหลือเพียง 43.81 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2548 ผู้ป่วยเอดส์ในปี 2548 รวมทั้งสิ้น 5,197 ราย โดยมีมากที่สุดที่จังหวัดเชียงใหม่ 1,260 ราย รองลงมา คือ จังหวัดเชียงใหม่ 880 ราย

ตารางที่ 10 : แสดงสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์ในภาคเหนือ

สถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์ในภาคเหนือ	2544	2545	2546	2547	2548
จำนวนผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ (คน)	7,705	6,957	6,661	7,101	5,197
อัตราผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ต่อประชากรแสนคน	58.46	53.45	54.96	59.35	43.81
จำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามปีที่เสียชีวิต	3,288	2,899	2,261	1,723	1,159

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

(4.5) อัตราผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ของภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูง และยังคงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ในปี 2548 ภาคเหนือมีผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ 14,300 คน โดยมีมากที่สุดที่จังหวัดน่าน 489.83 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำพูน และเชียงราย คิดเป็น 247.31, 171.46 และ 158.39 ต่อประชากรแสนคน

(4.6) อัตราการสูบบุหรี่และดื่มสุร่ายุติในอัตราสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน ประชาชนภาคเหนือดื่มสุร่ายุติเป็นอันดับ 1 ของประเทศ โดยในปี 2549 มีผู้ดื่มสุร่ายุติ 36.1 และกลุ่มเยาวชนอายุไม่เกิน 24 ปี ดื่มสุร่ายุติสูงกว่าทุกภาคในอัตราร้อยละ 30.7

(5) **ครอบครัว สถาบันครอบครัวลดความเข้มแข็ง** โครงสร้างครอบครัวของภาคเหนือเปลี่ยนจากโครงสร้างจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีขนาดเล็กลง โดยขนาดของครัวเรือนเฉลี่ยของภาคเหนือลดลงจาก 5.5 ในปี 2513 เหลือเพียง 3.2 ในปี 2547 ซึ่งต่ำกว่า 3.4 ของขนาดครัวเรือนเฉลี่ยในระดับประเทศ ผลจากที่โครงสร้างของสถาบันครอบครัวเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีขนาดเล็กลง ประกอบกับมีการย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในเขตเมืองหรือต่างจังหวัดของคนในครอบครัว และการหย่าร้างปี 2549 ที่มีอัตรา 4.86 คู่ต่อพันครัวเรือน โดยเฉพาะในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 มีอัตราการหย่าร้างสูงที่สุด 5.46 คู่ต่อพันครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าในระดับประเทศที่มีอัตรา 4.19 คู่ต่อพันครัวเรือน ส่งผลทำให้สถาบันครอบครัวลดความเข้มแข็งลง และมีบทบาทลดลงในการให้การดูแลและปลูกฝังจริยธรรมให้กับสมาชิกของครอบครัว

ตารางที่ 11 : แสดงอัตราการจดทะเบียนหย่า ปี 2549

จังหวัด	หย่า (คู่)	บ้าน (ครัวเรือน)	อัตราการหย่าร้าง (คู่ต่อพันครัวเรือน)
ประเทศ	81,981	19,582,845	4.19
ภาคเหนือ	18,694	3,848,337	4.86
เหนือบน 1	5,968	1,093,874	5.46
เหนือบน 2	4,326	889,088	4.87
เหนือล่าง 1	4,791	1,047,028	4.58
เหนือล่าง 2	3,609	818,347	4.41

1.3 สถานะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) ทรัพยากรดินของภาคเหนือเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง ความอุดมสมบูรณ์ของดินในภาคเหนือเสื่อมโทรม ซึ่งเกิดจากภัยธรรมชาติและการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินสูงถึง 53.96 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.56 ของพื้นที่ที่มีการพังทลายของดินของประเทศ ปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 10.20 ล้านไร่ ปัญหาดินกรด 12.38 ล้านไร่ ดินบนที่สูง 55.9 ล้านไร่ และการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพ 6.2 ล้านไร่

(2) ทรัพยากรน้ำ ภาคเหนือมีลุ่มน้ำสำคัญ 5 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และป่าสัก รวมปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปี 22,023 ล้าน ลบ.ม. สามารถกักเก็บได้เพียง 12,800 ล้าน ลบ.ม. คิดเป็นร้อยละ 38.27 ทั้งนี้ โดยเฉพาะลุ่มน้ำยมเก็บกักได้น้อยมากเพียงร้อยละ 5.23 เนื่องจากไม่มีเขื่อนขนาดใหญ่ ส่วนลุ่มน้ำปิงมีเพียงเขื่อนกิ่วลม ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำได้เพียงร้อยละ 8.40 ของปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำเท่านั้น

ตารางที่ 12 : แสดงความสัมพันธ์ของปริมาณน้ำท่า และน้ำท่าที่กักเก็บได้ของลุ่มน้ำสำคัญภาคเหนือ

ชื่อลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ (ตร.กม.)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย/ปี (ล้าน ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำเก็บกักได้เฉลี่ย/ปี (ล้าน ลบ.ม.)	% น้ำท่าที่กักเก็บได้เทียบกับน้ำท่าทั้งลุ่มน้ำ
ปิง	33,898	6,686	6,020	90.04
วัง	10,791	1,429	120	8.40
ยม	23,616	1,430	75	5.24
น่าน	34,330	9,581	5,800	60.50
ป่าสัก	16,291	2,897	785	27.10
รวม	118,926	22,023	12,800	38.27

ที่มา : ค่าเฉลี่ย 10 ปี (2538-2548) ของกรมชลประทาน

(3) ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้ของภาคเหนือโดยภาพรวมลดลง โดยเฉลี่ยร้อยละ 0.6 ต่อปี โดยในปี 2543 มีพื้นที่ป่าไม้ 96,270 ตร.กม. (ร้อยละ 56.75 ของพื้นที่ภาคเหนือ) ลดลงเป็น 92,068 ตร.กม.หรือ 57.54 ล้านไร่ (ร้อยละ 54.3 ของพื้นที่ภาคเหนือ) ในปี 2547 โดยจังหวัดที่พื้นที่ป่าไม้ลดลงมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ตาก (ร้อยละ 5.08) พะเยา (ร้อยละ 4.23) และเชียงใหม่ (ร้อยละ 3.77)

(4) ขยะมูลฝอยของภาคเหนือยังเป็นปัญหาอยู่โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยว จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษ ตั้งแต่ปี 2544-2549 มีขยะเพิ่มมากขึ้นเฉลี่ยปีละ 30.4 ตัน จังหวัดที่มีอัตราการเกิดขยะสูงสุด 3 จังหวัดแรก คือ แม่ฮ่องสอน 1.20 ตาก 1.18 และ เชียงใหม่ 1.06 กก./คน/วัน และมีข้อจำกัดในการกำจัดขยะอย่างเป็นระบบและไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน

(5) ภาคเหนือมีปัญหามลพิษและฝุ่นขนาดเล็กเกินมาตรฐานอย่างรุนแรง ปี 2550 จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง เชียงราย และน่าน เป็นพื้นที่วิกฤติหมอกควัน เนื่องจากมีฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐาน (120 ไมโครกรัมต่อ ลบ.ม.) จากการเผาป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรและการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรทั้งในพื้นที่และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการเผาขยะครัวเรือน โดยเฉพาะ

เชียงใหม่วัดได้สูงถึง 383 ไมโครกรัมต่อ ลบ.ม. ณ 14 มีนาคม 2550 และมีแนวโน้มของปัญหามากขึ้นจากการขยายพื้นที่ทำการเกษตรที่มีแรงจูงใจจากราคาพืชผลเกษตรสูงขึ้น

(6) ภาคเหนือประสบภัยธรรมชาติบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น จากอุทกภัยและดินโคลนถล่ม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ในพื้นที่ลาดชัน นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงจากแผ่นดินไหว โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนอยู่ในบริเวณของรอยเลื่อนแม่ทาซึ่งมีโอกาสเกิดแผ่นดินไหว จากสถิติของกรมอุตุนิยมวิทยา แผ่นดินไหวที่เคยเกิดขึ้นซึ่งรู้สึกถึงความแรงของการสั่นสะเทือนในพื้นที่ภาคเหนือ ที่มีขนาดเกิน 5 ริกเตอร์ 2 ครั้ง คือ ที่ อ.พร้าว (5.2 ริกเตอร์) และที่ อ.แมริม (5.1 ริกเตอร์)

1.4 บริบทการเปลี่ยนแปลง

ภาคเหนือต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายด้านซึ่งกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาในระยะต่อไปควรเตรียมความพร้อมและรู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่มาปรับใช้ประโยชน์ โดยแนวโน้มของบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมี 5 บริบท คือ

(1) การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ

(1.1) การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ของโลกที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับภาคเหนือ ได้แก่ การพัฒนาในกลุ่มประเทศใน GMS และ BIMSTEC รวมทั้งข้อตกลง ACMECS การเชื่อมโยงกลุ่มเศรษฐกิจเหล่านี้ ประเด็นการพัฒนาหลักจะเกี่ยวข้องกับข้อตกลงทางการค้า การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งเชิงบวก/เชิงลบต่อการพัฒนาภาคเหนือ

(1.2) ข้อตกลงการค้า FTA ไทย-จีน ส่งผลกระทบต่อภาคเหนืออย่างชัดเจน ทั้งเป็นการเพิ่มปริมาณสินค้าจากจีนสำหรับตลาดบริโภคของภาค และเป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันเป็นตลาดของสินค้าภาคเหนือที่จะสามารถขยายส่งออกไปยังตลาดจีนได้เช่นกัน

(2) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แนวโน้มการพัฒนา ICT และเทคโนโลยี ชีวภาพสมัยใหม่ต่างๆ จะเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าเกษตรจากวัตถุดิบของภาคให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคเหนือจะต้องให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา การสร้างองค์ความรู้ สร้างความเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งการพัฒนาคณากรระดับ Knowledge worker และการปรับตัวของธุรกิจให้ทันการเปลี่ยนแปลง เช่น E-commerce และ E-tourism

(3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

(3.1) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมที่สำคัญ ได้แก่ โลกกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน โครงสร้างประชากรมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเริ่มปรากฏเด่นชัด โดยเฉพาะภาคเหนือ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุจะส่งผลกระทบในด้านบวกต่อภาค โดยเป็นโอกาสในการขยายตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพ อาหารสุขภาพ และการให้บริการสุขภาพต่างๆ รวมทั้งพัฒนาสถานที่

ท่องเที่ยวและการพักผ่อนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ขณะที่ผลด้านลบจะทำให้เกิดขาดแคลนประชากรวัยแรงงาน และเป็นภาระด้านสวัสดิการสังคมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

(3.2) การบริโภคของตลาดโลกมีแนวโน้มกระแสดความนิยมสินค้าตะวันออกมากขึ้น และให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสุขภาพทำให้ความต้องการอาหารปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มมากขึ้น เกิดข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าในประเด็นความปลอดภัยในการบริโภค และมีแนวโน้มการบริโภคสินค้าที่สำเร็จรูปพร้อมบริโภคเพิ่มขึ้น ภาคเหนือจำเป็นต้องปรับการผลิตสินค้าให้สามารถตอบสนองตลาดกลุ่มนี้

(4) การเคลื่อนย้ายของคนอย่างเสรี จากแนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและทักษะไปสู่ประเทศที่มีผลตอบแทนสูงกว่า และการอพยพแรงงานสู่สังคมเมือง ประกอบกับการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน และผู้ประกอบการเพื่อไปทำงานในต่างประเทศได้สะดวกขึ้น จึงเป็นการสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเสรีทั้งในด้านแรงงานที่มีคุณภาพในท้องถิ่นที่จะเคลื่อนย้ายออกไป และแรงงานต่างชาติจะเดินทางเข้ามาทำงานในภาคเหนือมากขึ้น รวมทั้งกลุ่มแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน

(5) การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน จะทำให้เกิดภาวะภัยแล้งและน้ำท่วมซ้ำซากรุนแรงขึ้น เกิดสภาพอากาศแปรปรวนมากขึ้น นอกจากนี้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ รวมทั้งปัญหาจากการใช้สารเคมี/ยาฆ่าแมลงในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ขยะและสิ่งปฏิกูลมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อผลกระทบต่อด้านลบและเป็นความเสี่ยงต่อภาคเหนือทั้งสิ้น

2 วิเคราะห์สภาวะแวดล้อม

2.1 การประเมินสภาวะแวดล้อมของภาค บั๊จจัยภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และบั๊จจัยภายนอก (โอกาส ภัยคุกคาม) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) จุดแข็ง

(1.1) เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ ทั้งภูเขา แหล่งต้นน้ำลำธาร และป่าไม้ โดยมีลุ่มน้ำสำคัญถึง 6 ลุ่มน้ำ และมีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดในประเทศและครอบคลุมพื้นที่กว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ภาค ตลอดจนมีทรัพยากรแร่สำคัญมากกว่า 20 ชนิด

(1.2) ท่าเลที่ตั้งเอื้อต่อการพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสังคมกับกลุ่มประเทศ GMS และกลุ่มประเทศเอเชียใต้ เนื่องจากมีจุดที่ตั้งใกล้ประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ และมีการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางบกตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) และแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor)

(1.3) โครงสร้างเศรษฐกิจกระจายตัวอย่างสมดุลทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และการค้า และมีกิจกรรมเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาเป็น Cluster ได้หลากหลาย โดยกิจกรรมหลักที่มีศักยภาพในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ท่องเที่ยวธรรมชาติ /วัฒนธรรมล้านนา /เชิงสุขภาพ /ชายแดน ผลิตอุตสาหกรรม การผลิตชา ข้าวหอมมะลิ เกษตรอินทรีย์ /ปลอดภัยพืช ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการสนับสนุนการพัฒนาฐานเศรษฐกิจใหม่ๆ อาทิ การพัฒนา ด้าน ICT และบริการธุรกิจสุขภาพ ส่งผลให้ภาคเหนือตอนบนมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้เพิ่มสูงขึ้น กิจกรรมหลักที่มีศักยภาพในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ท่องเที่ยวธรรมชาติ /ประวัติศาสตร์ /วัฒนธรรม /เชิงนิเวศ การผลิตข้าว พืชไร่ เกษตรอินทรีย์ /ปลอดภัยพืช อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร /อาหาร เครื่องประดับทอง /พระบูชา รวมทั้งการทอผ้า /ผ้าไหม

(1.4) มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมสูง โดยพื้นฐานลักษณะนิสัยของคนเหนือที่อ่อนโยนและความเชื่อในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งศาสนา ทำให้สภาพสังคมโดยรวมสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรง แม้ว่าจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชนเผ่าชาวเขากลุ่มต่างๆ อีกทั้งยังมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมล้านนาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 และ 2 ที่สืบทอดจนถึงปัจจุบันในรูปแบบของสถาปัตยกรรม งานหัตถศิลป์ กิจกรรมประเพณีท้องถิ่น และวิถีชีวิต

(2) จุดอ่อน

(2.1) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วและประชากรวัยเด็กลดลง เป็นแรงกดดันให้ต้องปรับโครงสร้างการผลิตและบริการ โครงสร้างประชากรภาคเหนือกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุในระดับที่รวดเร็วกว่าระดับประเทศ ในขณะที่ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลกระทบต่อขยายตัวของกำลังแรงงานของภาค รวมทั้งการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ เพื่อรองรับกับการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ

(2.2) แรงงานขาดทักษะฝีมือและระบบประกันสังคมยังไม่ครอบคลุม แรงงานส่วนใหญ่ของภาคเหนือกว่าร้อยละ 50 จบเพียงระดับประถมศึกษา จึงขาดทักษะฝีมือแรงงาน นับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ รวมทั้งมีแรงงานเพียงร้อยละ 10 ที่ได้รับการคุ้มครองตามระบบประกันสังคม

(2.3) สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนดั้งเดิมมีความเข้มแข็งลดลง ส่งผลกระทบต่อทุนทางสังคม โดยพบว่าสถาบันดั้งเดิมของภาคเหนือโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนมีความอ่อนแอมากขึ้น สาเหตุสำคัญมาจากวิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนทำมาหากิน และปัญหาความแตกแยกในครอบครัว/ชุมชน

(2.4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม โดยเฉพาะการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ แหล่งกักเก็บน้ำไม่พอเพียงและขาดการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ คุณภาพอากาศต่ำมีมลพิษและฝุ่นละอองเกินมาตรฐาน ในฤดูแล้งปัญหามลพิษจากขยะและน้ำเสียจากชุมชนและอุตสาหกรรมซึ่งเกิดจากการขาดระบบการจัดการที่ดี

(2.5) ระบบโลจิสติกส์ไม่สมบูรณ์ ทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าสูง ที่ผ่านมาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในภาคเหนือให้ความสำคัญกับการก่อสร้างเชื่อมโยงโครงข่ายถนนและการขนส่งด้วยรถบรรทุก มากกว่าการพัฒนาเชื่อมโยงโครงข่ายเส้นทางรถไฟ และการขนส่งทางน้ำ จึงทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าสูง

(3) โอกาส

(3.1) กระแสความต้องการของตลาดโลกและนโยบายสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ภาคเหนือมีโอกาสในการพัฒนาฐานเศรษฐกิจใหม่ของภาคสู่กิจกรรมเศรษฐกิจและบริการที่ใช้ความรู้และทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านธุรกิจสุขภาพ ธุรกิจ ICT

(3.2) ความก้าวหน้าการดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ GMS และ ACMEC ทำให้เกิดโอกาสทางการตลาดของภาคการค้า การท่องเที่ยวและบริการต่างๆ ทั้งด้านการศึกษานานาชาติ การรักษาพยาบาล ตลอดจนก่อให้เกิดแนวโน้มความเข้าใจที่ดีระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและลดปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดน

(3.3) ความต้องการพลังงานทดแทน รวมทั้งกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นโอกาสในการพัฒนาวัตถุดิบ/วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่มากไปสู่อุตสาหกรรมด้านพลังงานชีวภาพ (Bio Energy) และวัสดุภัณฑ์ที่ย่อยสลายง่าย (Bio material)

(3.4) สถานการณ์ด้านการผลิตทางการเกษตรของโลกเปลี่ยนไป โดยเฉพาะราคาพืชอาหาร และพืชพลังงาน ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นแรงจูงใจให้ภาคเกษตรของไทยและภาคเหนือขยายการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลกมากขึ้น

(4) ภาวะคุกคาม

(4.1) สภาวะตลาดภายนอกแข่งขันสูง ด้วยคุณภาพและมาตรฐานใหม่ๆ ทุกรูปแบบ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว วงจรสินค้าสั้นลง รวมทั้งกฎระเบียบทางการค้าของประเทศคู่ค้าและมาตรการกีดกันทางการค้าซับซ้อนมากขึ้น สร้างความกดดันให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นต้องปรับตัวให้ทันสถานการณ์

(4.2) วัฒนธรรมบริโภคนิยมไหลเข้ามาตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน และพฤติกรรมบริโภคนิยม

(4.3) แรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองมากขึ้นต่อเนื่อง อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถจัดระบบการบริหารแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบหลายด้าน อาทิ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อุบัติการณ์ของโรคที่เคยหายไปจากสังคมไทย เป็นต้น

(4.4) ความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความแปรปรวนของสภาพอากาศ ที่เริ่มมีปรากฏบ่อยครั้ง ซ้ำซาก โดยเฉพาะ อุทกภัย ภัยแล้ง และแผ่นดินไหวซึ่งเกิดขึ้นรุนแรงในหลายพื้นที่

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สภาวะแวดล้อมภาคระหว่างปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาสและภัยคุกคาม)

จากจุดแข็งของภาคเหนือที่มีอยู่ ประกอบกับโอกาสที่เกิดขึ้น ทำให้ภาคเหนือมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาในประเด็นที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

(1) ภาคเหนือมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นฐานเชื่อมโยงด้านการค้าและบริการกับนานาชาติ และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ตามแนว North-South Economic Corridor (จีนตอนใต้ พม่า ลาว ไทย) โดยมีโครงข่ายคมนาคมทางบกและทางลุ่มน้ำโขงจากจีนสู่เชียงราย พะเยา ลำปาง พิชณุโลก นครสวรรค์ และ East-West Economic Corridor (เวียดนาม ลาว ไทย พม่า) โดยมีถนนเชื่อมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่พื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างกลุ่ม 1 พิชณุโลก สุโขทัย และ ตาก ที่อำเภอแม่สอด ชายแดนไทย-พม่า ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่กลุ่มประเทศในชมพูทวีป อีกทั้งภาคเหนือมีเมืองที่เป็นฐานการพัฒนาทั้งในระดับที่เชื่อมโยงกับนานาชาติ เช่น เชียงใหม่ ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาค และกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ในด้านธุรกิจและบริการ และเป็นศูนย์กลางการบิน เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ เชียงรายเป็นจังหวัดแกนนำของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ที่มีด้านการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับพม่า ลาว และ จีนตอนใต้ ที่อำเภอแม่สาย เชียงแสน และ เชียงของ จังหวัดตากมีด้านการค้าชายแดนที่อำเภอแม่สอด เป็นประตูการค้าสำคัญกับประเทศพม่าที่สามารถขยายไปสู่กลุ่มประเทศในชมพูทวีป ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งซัพพลายวัตถุดิบด้านเกษตรแปรรูปให้กับพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2 โดยมีจังหวัดพิชณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์เป็นฐานการผลิตและบริการ ทำให้ประเทศไทยและภาคเหนือมีโอกาสในการขยายตลาดการค้า การท่องเที่ยวและบริการศึกษานานาชาติ ธุรกิจการรักษาพยาบาลมากขึ้น สำหรับตลาด GMS และ ตลาด ACMEC รวมถึงนักท่องเที่ยวและนักลงทุนข้ามชาติที่ให้ความสนใจเข้ามาใช้ภาคเหนือเป็นฐานในการดำเนินธุรกิจในอนุภาคนี้อีกด้วย

(2) จากแรงจูงใจด้านราคาพืชผลและความต้องการพืชพลังงาน รวมทั้งนโยบายของรัฐที่สนับสนุนในด้านการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ส่งผลให้การพัฒนาสินค้าเกษตรที่เป็นพืชเศรษฐกิจของภาคเหนือ และอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร มีแนวโน้มขยายตัวสูง เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2 ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยเฉพาะข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว บรรจุภัณฑ์ชีวภาพ ตลอดจนอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ เช่น เอทานอลจากกากน้ำตาล พลังงานไฟฟ้าจากแกลบ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ และสามารถนำเข้าวัตถุดิบเกษตรจากประเทศพม่าด้านชายแดนอำเภอแม่สอด ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 และ 2 มีศักยภาพในการพัฒนาด้านเกษตรประณีต เกษตรอินทรีย์สำหรับตลาดเฉพาะที่มีกำลังซื้อสูง

(3) การพัฒนาหัตถอุตสาหกรรมโดยใช้ฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีศิลปวัฒนธรรมและการออกแบบร่วมสมัยเพื่อตอบสนองต่อกระแสความต้องการของตลาดที่ให้คุณค่าต่อ Oriental Cultural Fusion อาทิ ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และสินค้าหัตถกรรม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มสู่งานหัตถศิลป์ และผลิตภัณฑ์ Digital Contents ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะกลุ่มที่

1 ซึ่งมีเชียงใหม่เป็นตลาดที่เชื่อมโยงกับตลาดต่างประเทศและเชื่อมโยงกับแหล่งผลิตในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

(4) การท่องเที่ยว ทั้งสี่กลุ่มจังหวัดของภาคเหนือมีฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างและสามารถพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มภายในภาค ตลอดจนการพัฒนาเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง โดยสามารถจัดกลุ่มการท่องเที่ยว (Cluster) ได้หลากหลาย อาทิ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 และ 2 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วิถีชีวิตเรือนแพ ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 2

(5) จากความพร้อมด้านบริการพื้นฐานของเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ประกอบกับนโยบายของรัฐในการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเพื่อเป็นฐานการลงทุนและการจ้างงาน ทำให้ภาคเหนือมีศักยภาพสำหรับภาคธุรกิจบริการ การประชุมนานาชาติ การกีฬานานาชาติ สำนักงานตัวแทนในภูมิภาค ตลอดจนการศึกษานานาชาติ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1 โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้างบริการพื้นฐานของเมือง สถาบันการศึกษาระดับสูง และ ธุรกิจด้านบริการ Logistics

(6) เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาตามศักยภาพและโอกาสดังกล่าวข้างต้น ภาคเหนือจะต้องเร่งรัดการแก้ปัญหาที่เป็นจุดอ่อนและเตรียมรับมือกับภัยคุกคามจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภายนอก เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาในภาคเศรษฐกิจการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนภาคสังคมที่มีแนวโน้มสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ในประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

(6.1) การจัดการทรัพยากรน้ำและป่าไม้เป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนา ถึงแม้ภาคเหนือเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของประเทศ แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำฝนและน้ำท่า เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจได้เต็มที่ โดยเฉพาะลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำสาขา ตลอดจนการขยายระบบส่งน้ำเพื่อสนับสนุนพื้นที่การเกษตรที่มีศักยภาพ

(6.2) การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง ในการฟื้นฟูสภาพป่า การชะล้างพังทลายของที่ดินบนพื้นที่สูง การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม ตลอดจนการเผาวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เพื่อลดปัญหาผลกระทบเชิงลบในระยะสั้น และเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

(6.3) ข้อจำกัดด้านแรงงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของภาคเหนือทั้งในภาคเกษตรและนอกเกษตร การเสริมสร้างความรู้และสนับสนุนการพัฒนาเครื่องทุ่นแรงที่ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมตามภูมิ-สังคมของภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง รวมทั้งการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพจะช่วยลดปัญหาผลกระทบที่ตามมากับแรงงานเหล่านี้

(6.4) เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจรรโลงไว้ซึ่งฐานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รวมทั้งช่วยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน จะต้องลดช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบท โดยกระจายโอกาสการเรียนรู้และการมีงานทำสู่ชุมชนให้มากขึ้น

3 บทบาทการพัฒนาเชิงพื้นที่

จากผลการประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภาคเหนือ จึงกำหนดให้มีบทบาทที่สำคัญดังนี้

3.1 ภาคเหนือเป็นฐานทรัพยากรป่าไม้และน้ำที่สำคัญของประเทศ เป็นภาคเดียวที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้สูงกว่าระดับรักษาสมดุลระบบนิเวศ โดยมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดร้อยละ 54 โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงและป่าไม้หนาแน่น เป็นต้นกำเนิดของกลุ่มเจ้าพระยา และมีเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างกลุ่มที่ 1 ที่หล่อเลี้ยงทั้งภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง

3.2 เป็นประตูเชื่อมโยงการค้าและบริการสู่กลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนและเอเชียใต้ มีพื้นที่เชื่อมโยงการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง GMS ทั้งในแนว North-South Economic Corridor และ East-West Economic Corridor ที่เชื่อมโยงสู่กลุ่มประเทศเอเชียใต้ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3.3 เป็นฐานการผลิตพืชผัก ไม้ผล ัญพืช และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นฐานการผลิตพืชผักและไม้ผลที่สำคัญ ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นฐานการผลิตัญพืช และพืชไร่ ที่สำคัญ

3.4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และศูนย์กลางหัตถอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ และนานาชาติ ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกทั้งเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ และกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มีแหล่งรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหายากซึ่งได้รับประกาศเป็นมรดกโลกเช่นกัน

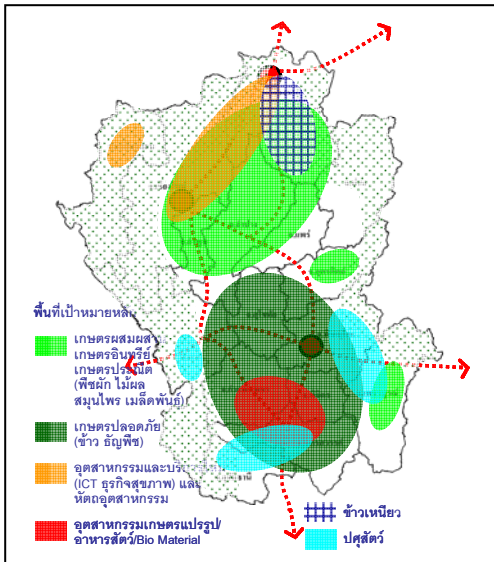
4 ยุทธศาสตร์การพัฒนา

จากการที่เศรษฐกิจของภาคขยายตัวช้าและมีขนาดทางเศรษฐกิจเล็กกว่าทุกภาค ประกอบกับภาคเกษตรมีข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมมีความเสียเปรียบด้านต้นทุนการขนส่ง มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นทุนการพัฒนามีความเสื่อมโทรม มีปัญหาภัยธรรมชาติ และปัญหาสังคมรุนแรง อย่างไรก็ตามภาคเหนือมีทำเลที่ตั้งที่เป็นโอกาสขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่ม GMS และกลุ่มเอเชียใต้ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นแหล่งต้นน้ำ จากประเด็นปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือได้ 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของฐานการผลิตที่มีความหลากหลาย ดำเนินถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคงความเป็นฐานเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ เพื่อให้ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เป็นฐานสร้างรายได้ให้กับภาคได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

(1) สนับสนุนการทำเกษตรยั่งยืนอย่างครบวงจร โดยให้มีการขยายพื้นที่ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่ใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี การพัฒนาให้ความรู้กับเกษตรกรในการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี การตรวจสอบ/รับรองคุณภาพ และเสริมสร้างขีดความสามารถทางการตลาด โดยภาคเหนือตอนบนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา เน้นทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และภาคเหนือตอนล่าง เน้นทำเกษตรปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี โดยเฉพาะในจังหวัดอุทัยธานี พิจิตร นครสวรรค์ สุโขทัย กำแพงเพชร และเพชรบูรณ์

(2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ และโอกาส

ทางการตลาด โดยส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ศึกษาวิจัยตลาด รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาต่อยอด ในผลิตภัณฑ์ อาทิ ลำไย พืชผัก สมุนไพร ในเชียงใหม่-ลำพูน /ข้าวเจ้า-ข้าวเหนียว ในเชียงราย พะเยา นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร/ โคนือ ในตาก อุทัยธานี นครสวรรค์ /สุกรและไก่ ในเพชรบูรณ์ พิษณุโลก

(3) สนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปธัญพืชในภาคเหนือตอนล่าง บริเวณจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก โดยสนับสนุนให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบ Logistics ศึกษาวิจัยการปรับปรุงคุณภาพพันธุ์พืชและการเพิ่มผลผลิต ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังผลกระทบจากการใช้สารเคมีที่มีต่อดินและน้ำ

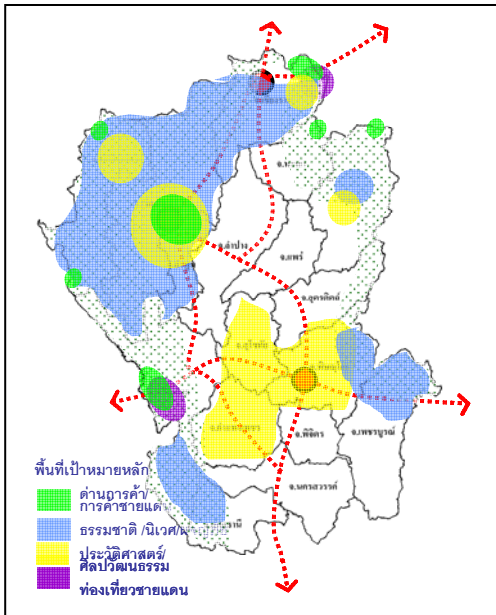
(4) สนับสนุนอุตสาหกรรมบริการใหม่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ หัตถอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน เพชรบูรณ์ โดยสนับสนุนการพัฒนาโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ศึกษาวิจัยต่อยอดและออกแบบผลิตภัณฑ์ พัฒนา Knowledge worker เพื่อรองรับการขยายอุตสาหกรรมและบริการ

(5) พัฒนาปัจจัยสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ โดยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มธุรกิจ (Cluster) และสนับสนุนการจัดตั้ง/ขยายเขตประกอบอุตสาหกรรมในพื้นที่ลำพูน และชายแดนแม่สอด/เชียงของ รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม

**ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ยกระดับการค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของ
กระแสตลาด เน้นการพัฒนาบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ**

เป้าประสงค์ เพื่อเพิ่มปริมาณการค้า และยกระดับการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา

(1) **พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบ Logistics** เพื่อสนับสนุนทางการค้าและบริการ การขนส่ง ในพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน พิชณุโลก นครสวรรค์ พื้นที่ชายแดน เชียงราย ตาก และพื้นที่ตามแนว N-S & E-W Economic Corridor รวมทั้งพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการท้องถิ่น

(2) **พัฒนายกระดับการท่องเที่ยวให้เท่าทันกระแสตลาด** อย่างมีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดย

(2.1) **พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่** ที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ธุรกิจ MICE ในเชียงใหม่ /ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน

เพชรบูรณ์ /ท่องเที่ยวพำนักระยะยาว ในเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย /ท่องเที่ยวชุมชน ในเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน /ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเพชรบูรณ์ พิชณุโลก ตาก อุทัยธานี และการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ในกลุ่มประเทศ GMS เช่น เส้นทางท่องเที่ยวลำน้ำโขง ยูนนาน-เชียงใหม่-หลวงพระบาง โดยสนับสนุนการสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเพื่อรองรับธุรกิจ MICE ส่งเสริมการสร้างตลาดท่องเที่ยวร่วมในกลุ่มประเทศ GMS

(2.2) **พัฒนายกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิม** ให้มีคุณค่ามากขึ้นโดยใช้ฐานความรู้ โดยเฉพาะการสร้าง Story และการพัฒนาในลักษณะกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยว (Cluster) เช่น กลุ่มอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย เชื่อมต่อพิชณุโลก-กำแพงเพชร กลุ่มวัฒนธรรมล้านนาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1-2

(2.3) **ยกระดับบริการและศักยภาพบุคลากร** ให้ได้มาตรฐานให้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างคุณค่าให้ที่เป็นที่ยอมรับของตลาด โดยเฉพาะบุคลากรสำหรับธุรกิจสุขภาพ MICE และ ท่องเที่ยวใน GMS เสริมสร้างความพร้อมของท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับ CBT

(2.4) **สร้างความปลอดภัยและมาตรฐาน** ของการท่องเที่ยวด้านที่พัก อาหาร การเดินทาง รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

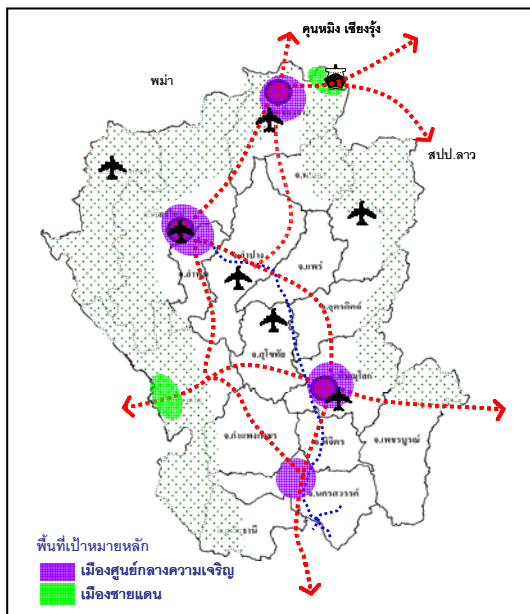
(2.5) **ภาครัฐและเอกชน ร่วมวางแผนงานโครงการและการบริหารจัดการ** อย่างมีบูรณาการ และต่อเนื่อง เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคธุรกิจเอกชน พัฒนาเครือข่ายธุรกิจเอกชนด้านการ

ท่องเที่ยว และการศึกษาวิจัยเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เน้นการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว และการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญและเมืองชายแดน เพื่อรองรับการเชื่อมโยงในระดับนานาชาติ

เป้าประสงค์ เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

แนวทางการพัฒนา

(1) ศึกษาและทบทวนแผนแม่บทและแผนการบริหารจัดการ เมืองศูนย์กลางความเจริญ ได้แก่ เชียงใหม่-ลำพูน เชียงราย พิชญ์โลก นครสวรรค์ และเมืองชายแดนอย่างมีบูรณาการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

(2) เร่งรัดการดำเนินงานแผนงาน/โครงการ ภายใต้ นโยบาย เขต เศรษฐกิจ ชายแดน เพื่อรองรับการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจบริเวณชายแดนที่เป็นเขตเศรษฐกิจ อาทิ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่

(3) พัฒนาระบบขนส่งมวลชนในเมืองใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับสภาพ

ของเมือง โดยเฉพาะเร่งรัดดำเนินการก่อสร้างระบบ BRT ในตัวเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมในการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลมาเป็นการใช้บริการขนส่งสาธารณะ

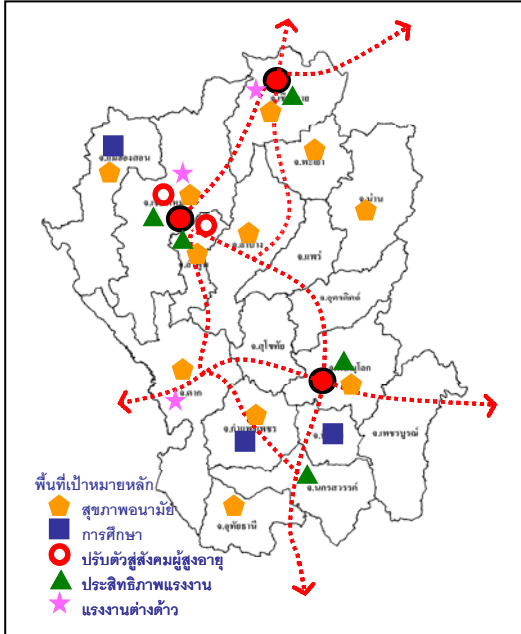
(4) สนับสนุนรูปแบบการเดินทางที่ประหยัดพลังงานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางจักรยาน และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการใช้จักรยาน และรณรงค์ให้ประชาชนใช้จักรยานเพิ่มขึ้น

(5) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การคลัง และศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นให้สามารถรับมือต่อการขยายตัวของเมือง โดยสนับสนุนให้มีการศึกษา/ทบทวนโครงสร้างการบริหารการคลังสำหรับโครงการลงทุนขนาดใหญ่ที่ดำเนินการในท้องถิ่น และเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาคณะและสังคมให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความมั่นคง และอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

เป้าประสงค์ เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล ยกระดับการศึกษา และพัฒนาแรงงาน รวมทั้งส่งเสริมการป้องกันและรักษาโรคเพื่อลดการเจ็บป่วย

แนวทางการพัฒนา

(1) ดูแล ป้องกัน แก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะเรื่อง สุขอนามัยของแม่และเด็ก เพื่อให้ประชากรมีคุณภาพ ในพื้นที่ลำพูน พิชญ์โลก อุทัยธานี ลำปาง พะเยา น่าน แม่ฮ่องสอน ปัญหาสุขภาพจิต (ฆ่าตัวตาย)ในลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ตาก กำแพงเพชร และพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนในเชียงใหม่ ลำพูน ป้องกันและลดปัญหาโรคธาลัสซีเมียในน่าน แพร่ ลำพูน และเชียงราย โดยรณรงค์ให้ความรู้ประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพ โภชนาการ และการออกกำลังกาย เสริมสร้างสุขอนามัยในชุมชนทั้งในบ้าน โรงเรียน ตลาด และพื้นที่สาธารณะต่างๆ

(2) พัฒนาบุคลากร สื่อ และวิธีการเรียนการสอนทางการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในทุกจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัด ลำปาง สุโขทัย เพชรบูรณ์ และขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ในจังหวัดเพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน พิจิตร และกำแพงเพชรโดยสนับสนุนการพัฒนาครูและสื่อการเรียนการสอนในพื้นที่ขาดแคลน และเน้นส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

(3) เสริมสร้างความพร้อม ให้ความรู้ และบริการแก่ประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อเตรียมปรับเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะในเชียงใหม่-ลำพูน เชียงราย ลำปาง ภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ โดยสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและบริการให้เอื้อต่อสังคมผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักในการเปลี่ยนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พัฒนาบุคลากรสำหรับดูแล ให้คำปรึกษาผู้สูงอายุ รวมทั้งขยายสวัสดิการ/หลักประกันสุขภาพอย่างทั่วถึง และส่งเสริมระบบการมีงานทำของผู้สูงอายุ

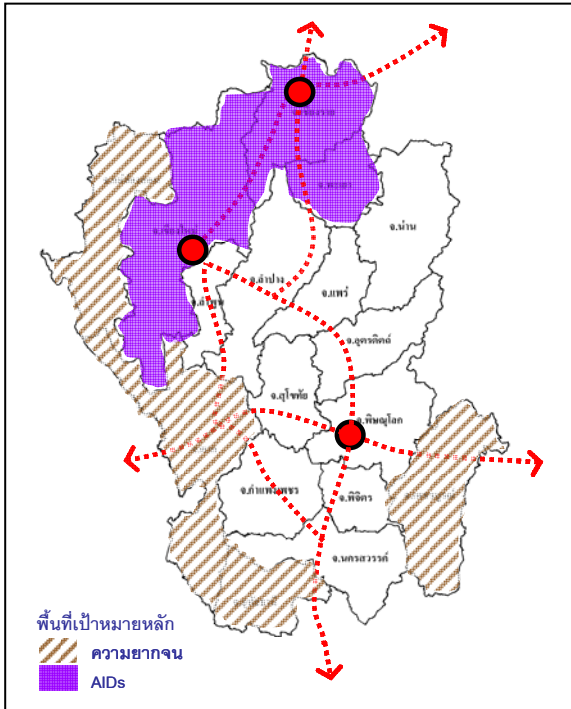
(4) เพิ่มประสิทธิภาพแรงงานให้สูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อุตสาหกรรมและบริการหลัก ได้แก่ เชียงใหม่-ลำพูน ลำปาง เชียงราย พิชญ์โลก และนครสวรรค์ โดยเร่งพัฒนาทักษะฝีมือของบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

(5) จัดระบบแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และตาก เพื่อเอื้อต่อการทดแทนแรงงานในสาขาที่ขาดแคลน ขณะที่ต้องป้องกันปัญหาทางสังคมและความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : พัฒนาศักยภาพของสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนและ อปท. ในการดูแลชุมชน

แนวทางการพัฒนา

(1) ส่งเสริมบทบาทและความสัมพันธ์ที่ดีของสถาบันครอบครัวและชุมชนในการดูแลสมาชิกให้มีคุณภาพ โดยประชาสัมพันธ์ ทรณรงค์ โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของสถาบันครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

(2) เสริมสร้างความมั่นคงของชุมชนในด้านรายได้ ความรู้ สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม โดยเน้นบทบาทและเสริมศักยภาพของ อปท. ให้พร้อมดูแลชุมชนในทุกด้าน สนับสนุนการกระจายทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยอินทรีย์ชุมชน ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพเสริมตามศักยภาพของชุมชน และแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน หนี้สิน ส่งเสริมความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบ

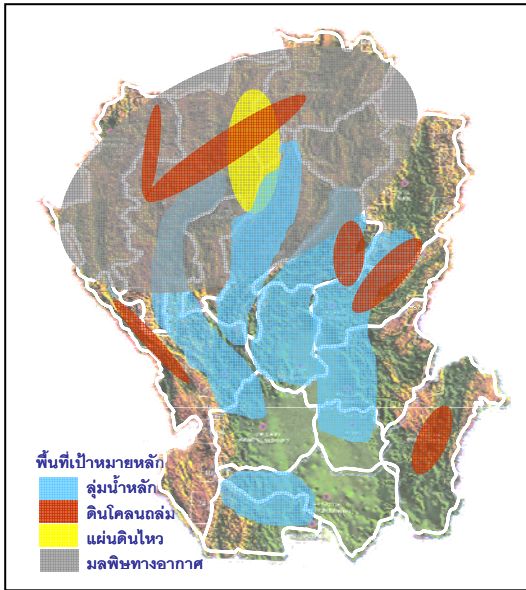
อาชีพ โดยเฉพาะในแม่ฮ่องสอน ตาก น่าน และเพชรบูรณ์ ขยายโอกาสเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย พัฒนาสื่อชุดความรู้สำหรับชุมชน พัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ ตลอดจนปลูกฝังค่านิยมที่ดี สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณธรรม จริยธรรม

(3) ลดจำนวนผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ และลดผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์ โดยสนับสนุนการรณรงค์ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในการป้องกันผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ ฝึกอบรมและเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน ฟื้นฟูเครือข่ายผู้ป่วยเอดส์และองค์กรที่ทำงานด้านเอดส์ และกำหนดมาตรการรองรับผลกระทบจากปัญหาโรคเอดส์อย่างครบวงจร ในพื้นที่ที่ยังมีความรุนแรงของปัญหา ได้แก่ พะเยา เชียงราย แพร่ และเชียงใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เน้นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล รวมทั้งเตรียมการป้องกันและรับมือกับภัยธรรมชาติ

เป้าประสงค์ เพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นฐานการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และสร้างความพร้อมรับมือกับภัยธรรมชาติเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

แนวทางการพัฒนา

(1) สนับสนุนการบริหารจัดการน้ำในลักษณะนิเวศวิทยาลุ่มน้ำ ตั้งแต่ป่าต้นน้ำ ลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำสาขา รวมถึงแหล่งกักเก็บน้ำ ในลุ่มน้ำสายหลัก ปิง วัง ยม น่าน และสะแกกรัง โดยสนับสนุนการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ บริเวณพื้นที่ต้นน้ำของภาคเหนือตอนบน ส่วนภาคเหนือตอนล่างควรสนับสนุนให้มีการสร้างแก้มลิงและฝายในพื้นที่รับน้ำ นอกจากนี้ ควรมีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกประชาชนและชุมชนให้มีความรู้และร่วมการบริหารจัดการน้ำ เพิ่มพื้นที่ป่า สนับสนุนให้สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ดิน/น้ำในทุกจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดตาก เชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งมีสัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ลดลง

มากที่สุด เร่งรัดติดตามให้มีการดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามมติกรม. โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และสนับสนุนการก่อสร้างฝายเพื่อความชุ่มชื้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะจังหวัดภาคเหนือตอนบน

(2) ลดปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองและชุมชน โดยเน้นการสร้างความรู้ ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแล และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้มีระบบบำบัดขยะ / น้ำเสียของเมือง โดยเฉพาะเชียงใหม่ เชียงราย พิษณุโลก นครสวรรค์ ตาก และแม่ฮ่องสอน พร้อมสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการขยะ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เช่น เครื่องย่อยใบไม้และกิ่งไม้ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในครัวเรือน สร้างจิตสำนึกในการลดและแยกขยะ การบังคับใช้กฎหมายและสร้างมาตรการจูงใจให้เกิดความร่วมมือ ตลอดจนสนับสนุนนโยบายการผลิตที่สะอาด (CDM) รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งเพื่อลดมลพิษจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM3) โดยเฉพาะจังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง น่าน ตาก และกำแพงเพชร

(3) พัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นการจัดการองค์ความรู้ผสมผสานต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการคุ้มครองและใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ส่งเสริมการต่อยอดองค์ความรู้สมุนไพรสู่การเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ พัฒนาองค์ความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่น อนุรักษ์ / ฟื้นฟูและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่น สนับสนุนให้ใช้แผนปฏิบัติการและบัญชีความหลากหลายทางชีวภาพในการดำเนินโครงการพัฒนาในระดับของทุกจังหวัดในภาค

(4) บริหารจัดการระบบการใช้ที่ดินและแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยพัฒนาระบบส่งน้ำในลำน้ำธรรมชาติ / สาขา เผยแพร่ข้อมูลความรู้ รณรงค์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม กำหนดแผนการใช้ที่ดินและมาตรการทางผังเมืองให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัยจังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และตาก

(5) **สร้างความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติธรรมชาติ** โดยจัดทำแผนป้องกันและระบบเตือนภัยสร้างระบบ / กลไกทางกฎหมาย และการรณรงค์ ให้ความรู้ในการป้องกันและแนวทางปฏิบัติให้กับประชาชนและ อปท. ในพื้นที่เสี่ยงภัย ได้แก่ แผ่นดินไหว ในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ มลพิษจากหมอกควันฝุ่นละอองขนาดเล็ก ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน รวมทั้งอุทกภัยดินโคลนถล่มในชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ลาดชันและใกล้ลำน้ำ โดยสนับสนุนการติดตั้งเครื่องมือเตือนภัยให้ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงภัย จัดทำระบบฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย รณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงผลกระทบและเตรียมการรับมือกับภัยธรรมชาติ จัดการ Zoning และ Relocation ชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคารใหม่ให้รองรับแผ่นดินไหว

(6) **สนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายชุมชนของทุกจังหวัด** ในการจัดการและแก้ไขปัญหาที่ทันต่อสถานการณ์ในระยะเร่งด่วน รวมทั้งการบริหารจัดการเฝ้าระวังและป้องกันเพื่อลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติในระยะยาว

5 ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด

ภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 กลุ่มจังหวัด โดยแต่ละกลุ่มจังหวัดมีศักยภาพและทิศทางการพัฒนา ดังนี้

5.1 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 1 มีศักยภาพที่โดดเด่นหลายประการ คือเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ และมีพื้นที่ถือครองการเกษตรขนาดเล็ก เหมาะแก่การปรับสู่ระบบเกษตรอินทรีย์สำหรับตลาดเฉพาะ มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ด้านบริการโทรคมนาคม ด้านโครงข่ายคมนาคมทางบก เป็นศูนย์กลางการบินในอนุภูมิภาค ด้านการศึกษา ประกอบกับทำเลที่ตั้งสามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (GMS) ได้โดยสะดวก มีทุนวัฒนธรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงของวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งเป็นที่รู้จักของต่างประเทศ รวมทั้งความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีของประชาชน ที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีฐานความรู้ของสถาบันการศึกษาและทุนทางศิลปวัฒนธรรม สามารถนำมาใช้เพื่อตอบสนองโอกาสแนวโน้มกระแสการบริโภคที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ ความนิยมวิถีธรรมชาติและตะวันออก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต เช่น หัตถอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ จึงสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ดังนี้

(1) **ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และน้ำ** เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย และภัยแล้ง เน้นการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ในเชียงใหม่-ลำพูน รวมทั้งสนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

(2) **พัฒนาบริการพื้นฐานของเมืองและสิ่งแวดล้อมเมือง** เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง เน้นการวางแผนแม่บทการบริหารจัดการเมืองศูนย์กลางความเจริญและพัฒนาระบบขนส่งมวลชนระบบกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสียในเชียงใหม่-ลำพูน

(3) **พัฒนาโครงข่ายการคมนาคม ระบบ Logistics และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน** เน้นเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่งของเมือง และโครงข่ายระหว่างจังหวัดภายในกลุ่ม (Cluster Road) สู่ภูมิภาค เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การค้าและบริการและพื้นที่แหล่งผลิตทางการเกษตร รวมถึงการสนับสนุนการขยายเขตประกอบอุตสาหกรรมในพื้นที่ลำพูน และการพัฒนาสถานีขนส่งผู้โดยสารและขนส่งสินค้า

(4) **สร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ** โดยใช้ฐานความรู้วิชาการผสมผสานกับคุณค่าของธรรมชาติ สังคม และศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของล้านนา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานเศรษฐกิจเดิม เกษตร ท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ และธุรกิจบริการสุขภาพ สปาบริการทางการแพทย์ และบริการทางการศึกษา โดยให้ความสำคัญในประเด็น ดังต่อไปนี้

(4.1) **สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา** เพื่อสร้างนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าในภาคเกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร หัตถอุตสาหกรรม และบริการ อาทิ การทำเกษตรผสมผสาน และเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ การผลิตผลิตภัณฑ์เสริมสร้างสุขภาพจากลำไย ในเชียงใหม่-ลำพูน รวมทั้งสถาบันตรวจสอบและรับรองคุณภาพสินค้าเกษตร

(4.2) **พัฒนาทรัพยากรมนุษย์** เน้นการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะบุคลากรด้าน ICT การท่องเที่ยว การโรงแรมและสปา รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีความรู้ทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจ SME

(4.3) **สร้างความเข้มแข็งให้แก่ธุรกิจ** โดยใช้ Clustering Approach โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจ/อุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยว/ที่พัก หัตถกรรม เซรามิก กลุ่มผู้ประกอบการลำไย เป็นต้น

(4.4) **การพัฒนาการท่องเที่ยว** เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม-โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชนเผ่าและไทยใหญ่ในแม่ฮ่องสอนการพัฒนาธุรกิจการประชุมและการแสดงสินค้า (MICE) โดยขยายบริการของระบบอำนวยความสะดวกด้านศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง เพื่อรองรับโครงการก่อสร้างหอประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ ที่จังหวัดเชียงใหม่ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS โดยเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบิน

5.2 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 2 (เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่ม 2 มีศักยภาพในด้านที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและประเทศในเอเชียใต้ มีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มล้านนาตะวันออกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหัตถอุตสาหกรรมเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรโดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ชา กาแฟ และผลไม้ (ลิ้นจี่ ลำไย) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง มีสถาบันการศึกษาระดับสูง พร้อมทั้งจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัด โดยสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ ดังนี้

(1) พัฒนาให้เชียงรายเป็นประตูการค้า การลงทุน และศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง เชื่อมโยงกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและกลุ่มประเทศเอเชียใต้ โดยเน้นการวางแผนแม่บทการบริหารจัดการเมือง เร่งรัดการค้า เน้นงานแผนงาน /โครงการภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดน และการพัฒนาระบบ Logistics เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจตามแนว N-S Economic Corridor รวมถึงการพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนจังหวัดพะเยาและน่าน

(2) พัฒนาการเกษตรไปสู่เกษตรปลอดภัยและอินทรีย์เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรเพื่อตอบสนองตลาดอาหารเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะ ข้าว ที่จังหวัดพะเยา เชียงราย รวมถึงการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ กาแฟ ชา และยางพารา

(3) พัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน และการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเชียงรายและน่าน เช่น เส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง ยูนนาน-เชียงราย-หลวงพระบาง และเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวถนน R3E รวมทั้งการท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในน่าน /การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเชียงราย เพื่อเป็นการท่องเที่ยวสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market)

(4) อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมล้านนาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

(5) เร่งฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาภัยธรรมชาติและดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เน้นการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

5.3 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่ม 1 (สุโขทัย ตาก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่ม 1 มีศักยภาพด้านที่ตั้ง เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการพัฒนา E-W Economic Corridor โดยมีพิษณุโลกเป็นศูนย์กลาง มีโครงข่ายการคมนาคมทางบกที่สนับสนุนการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า มีสนามบินพาณิชย์ที่พิษณุโลก สนามบินอู่เออสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย และสนามบินอู่เออแม่สอด จังหวัดตาก เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในประเทศ และกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตร และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตรที่สำคัญของภาค มีการผลิตพลังงานชีวภาพ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์ คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และตาก มีสถาบันการศึกษาระดับสูงคือมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่มีศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์ความรู้สนับสนุนการพัฒนา กลุ่มจังหวัด มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์สามารถนำมาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และตลาดสินค้าที่ระลึก เช่น ผ้าทอจังหวัดอุตรดิตถ์ ทองลายโบราณจังหวัดสุโขทัย ศิลปะประดิษฐ์และอาหารแปรรูปของจังหวัดพิษณุโลก โดยสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ ดังนี้

(1) สนับสนุนให้เกิดความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และน้ำ เพื่อสนับสนุนการผลิตและคุณภาพชีวิต บนหลักการบริหารจัดการเชิงนิเวศน์ลุ่มน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ และลดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะแหล่งต้นน้ำของจังหวัดตาก พิษณุโลก และเพชรบูรณ์

(2) สนับสนุนการพัฒนาและสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา โดยให้สุโขทัยและพิษณุโลกเป็นศูนย์กลาง และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยให้เพชรบูรณ์และ อุตรดิตถ์เป็นศูนย์กลาง เพื่อเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญและยั่งยืน

(3) สนับสนุนกิจกรรมการเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ โดยจังหวัดพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงภายในกลุ่มจังหวัด และ East-West Economic Corridor รวมทั้งการค้าชายแดน ที่อำเภอแม่สอดจังหวัดตากกับประเทศเพื่อนบ้าน

(4) สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าภาคเกษตรและอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีและ ฐานความรู้ ตลอดทั้งการพัฒนาในลักษณะของห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การพัฒนาวัตถุดิบ กระบวนการ ผลิต การพัฒนาเครื่องจักรกลทางการเกษตร การบริหารจัดการ และการตลาด โดยให้จังหวัดพิษณุโลก เป็นศูนย์กลาง

5.4 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่ม 2 (กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่ม 2 มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตและการค้าข้าวที่สำคัญ โดยมีจังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลาง มีพื้นที่รองรับการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ตอนล่างที่จังหวัดพิจิตร เป็นแหล่งผลิตพลังงานชีวภาพ จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร อาทิ การผลิต พลังงานไฟฟ้าจากแกลบ และการผลิต Ethanol จากกากน้ำตาลที่จังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ กำแพงเพชร มีศักยภาพด้านการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมทั้งทางรถยนต์ รถไฟ เชื่อมต่อภาคเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการขนส่งทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเหมาะสมกับการขนส่งสินค้า ที่เป็น Bulk ที่สามารถเชื่อมต่อระหว่างภาคกลางตอนบน มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สำคัญ คือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ที่เป็น มรดกโลก และการท่องเที่ยววิถีชีวิตบนลำน้ำสะแกกรังและเจ้าพระยา สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว เชื่อมโยงภาคกลางสู่ภาคเหนือ โดยสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ ดังนี้

(1) พัฒนาข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเกษตร จากศักยภาพของพื้นที่ เป็นแหล่ง ผลิตข้าวและพืชไร่ที่สำคัญของภาคและประเทศโดยสนับสนุนการพัฒนาอย่างครบวงจรหรือห่วงโซ่ อุปทาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและได้มาตรฐานการผลิตทางการเกษตร(GAP) และมาตรฐานการผลิต อุตสาหกรรม (GMP) โดยมีจังหวัดพิจิตรเป็นฐานการผลิต กำแพงเพชรเน้นการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า นครสวรรค์เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ

(2) พัฒนาอุตสาหกรรม พลังงานทดแทนจากผลผลิตและวัสดุการเกษตร โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มพลังงานทดแทนจากผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นแนวนโยบายด้านพลังงานของ ประเทศ ด้วยพื้นที่กลุ่มจังหวัดเป็นแหล่งผลิตข้าวและพืชไร่แหล่งใหญ่ของภาคและประเทศ ทำให้มีวัสดุ เหลือใช้ทางการเกษตรปริมาณมาก นอกจากนี้ยังสามารถนำเข้าวัตถุดิบทางการเกษตรจากพื้นที่ ข้างเคียงรวมทั้งจากประเทศพม่า

(3) พัฒนากลุ่มจังหวัดให้เป็นศูนย์การผลิตและกระจายสินค้าเชื่อมโยงกับ ภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง สามารถรองรับการขยายตัวของการ ลงทุนขนาดใหญ่จากภาคกลาง โดยใช้วัตถุดิบภายในกลุ่มจังหวัดและพื้นที่ข้างเคียงได้อีกด้วย พร้อมทั้ง

สนับสนุนการพัฒนาาระบบการขนส่งทางรางและทางน้ำ โดยมีจังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและกระจายสินค้า (Multi Modal Transportation)

(4) พัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในระดับประเทศและระดับโลก ได้แก่ มรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร บึงบอระเพ็ด ในนครสวรรค์ เสริมกับวิถีชีวิตชาวเรือแพบนลำน่านาน เจ้าพระยาและสะแกกรัง ใช้การจัดการทางการตลาดการท่องเที่ยวมาเสริมสร้างให้เกิดคุณค่า และขยายฐานนักท่องเที่ยวโดยรวมและเฉพาะกลุ่ม

(5) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และน้ำ เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย และภัยแล้ง ในอุทยานแห่งชาติ กำแพงเพชร เน้นการสร้างแก้มลิงและฝายในลำน้ำ

6 โครงการที่สำคัญ (Flagship Project)

เพื่อให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือได้รับการขับเคลื่อนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ควรมีโครงการสำคัญๆ ภายใต้อยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์	โครงการ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของฐานการผลิตที่มีความหลากหลาย คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคงความเป็นฐานเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการพัฒนามูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ 2. โครงการสืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา
ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ยกระดับการค้าและบริการให้ได้มาตรฐานทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสตลาดฯ	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการยกระดับสินค้าหัตถกรรมและการท่องเที่ยวล้านนาสู่สากล
ยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญและเมืองชายแดนเพื่อรองรับการเชื่อมโยงในระดับนานาชาติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ - ลำพูนรองรับการเป็นศูนย์กลางความเจริญที่เชื่อมโยงกับนานาชาติและอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน
ยุทธศาสตร์ที่ 6 : บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน 2. โครงการเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการน้ำต้นทุนของแม่น้ำสายหลัก

6.1 โครงการพัฒนามูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) การเกษตรเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของภาคเหนือ เป็นแหล่งสร้างอาหารและเป็นแหล่งพึ่งพิงของประชากรส่วนใหญ่ของภาค ในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตในลักษณะพืชเชิงเดี่ยวและขายเป็นสินค้าเกษตรขั้นปฐมภูมิ ทำให้ได้ราคาต่ำ และมีข้อจำกัดและอุปสรรคในเรื่องของปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินและแหล่งน้ำ อีกทั้งมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรเอง

(1.2) แนวโน้มการบริโภคสินค้าเกษตรปรับเปลี่ยนไปสู่ความนิยมบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัวมากขึ้นและเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อสูง รัฐบาลให้ความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ สำหรับภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพเหมาะสมที่จะผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เนื่องจากมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเกษตรกรมีทักษะในการทำเกษตรประณีต ตลอดจนมีสถาบันการศึกษาที่มีขีดความสามารถในการให้การสนับสนุนด้านวิชาการและบริการ ในเรื่องเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนมีตลาดภายในที่สามารถรองรับผลผลิตได้ส่วนหนึ่ง และมีผู้ประกอบการท้องถิ่นที่ดำเนินการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์อยู่ แต่ยังคงดำเนินการได้ในปริมาณที่จำกัด เพื่อให้ทันกับกระแสการบริโภคของตลาด ที่เป็นโอกาสและสอดคล้องกับจุดแข็งของภาคเหนือตอนบน และเป็นการสร้างกลุ่มการผลิตสินค้าเกษตรสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) จะช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ในขณะเดียวกันช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศเกษตรได้อีกด้วย

(2) วัตถุประสงค์

(2.1) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรของภาคเหนือ สอดรับกับโอกาสทางการตลาดและการเปลี่ยนแปลงรสนิยมของผู้บริโภคที่มีความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์

(2.2) เพื่อกระจายโอกาสและยกระดับรายได้เกษตรกร และฟื้นฟูระบบนิเวศเกษตร

(2.3) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ และขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติและนำไปสู่การขยายผลต่อไป

(3) แนวคิดการดำเนินงาน

(3.1) พิจารณาดำเนินการในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่มที่ 1

(3.2) พิจารณาคัดเลือกพืชเป้าหมาย ข้าว ผัก ลำไย สมุนไพร

(3.3) สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิต ผู้ให้บริการ (การส่งเสริม ตรวจสอบรับรองมาตรฐาน และการตลาด)

(3.4) บูรณาการนโยบายพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ กลุ่มจังหวัด โดยใช้หลักการ Value Chain และ Supply Chain เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามแผนนโยบายของรัฐบาล โดยสังเคราะห์แนวทางดำเนินการร่วมกับศักยภาพและสมรรถนะของภูมิ-สังคมของกลุ่มจังหวัด เพื่อกำหนดเป้าหมาย และแผนปฏิบัติการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(4.1) มีแผนปฏิบัติการ (Road Map) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่มีความชัดเจนและสามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด

(4.2) เกิดระบบการผลิตและการจัดการครบตาม Value Chain เป็นผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตร เกษตรกรมีรายได้จากผลิตผลเกษตรอินทรีย์ที่คุ้มค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้กลุ่มผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ และสามารถขยายผลการปฏิบัติเพื่อเพิ่มผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

(4.3) ระบบนิเวศเกษตรได้รับการฟื้นฟู สุขอนามัยที่ดีของผู้บริโภค เป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

6.2 โครงการสืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมประจำถิ่นของกลุ่มชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่ทรงคุณค่า มีความงดงาม โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดได้อย่างเป็นรูปธรรม และหลากหลาย จนได้รับการยอมรับจากทั้งในและนอกประเทศ

(1.2) ที่ผ่านมา มีหลายสถาบัน/องค์กรทั้งสถาบันการศึกษาภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่ เห็นความสำคัญของการสืบค้นรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว และจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น ศูนย์สิ่งทอล้านนา ฯ แต่องค์กรเหล่านี้ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำตามความสนใจและความชำนาญ ขาดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความรู้ภูมิปัญญาล้านนาอย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง

(1.3) ขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ล้านนาได้ถูกนำไปใช้ในเชิงธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวและบริการอย่างหลากหลายโดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรม และหัตถกรรม และวิถีชีวิต หากพบว่าผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่นำอัตลักษณ์ล้านนาไปใช้ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ขัดต่อความเชื่อและความรู้สึกของกลุ่มชาวล้านนา ปัญหาดังกล่าวได้สะท้อนถึงความไม่เข้าใจในสาระที่แท้จริงของภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา

(1.4) ด้วยเหตุข้างต้นเหล่านี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสนับสนุนการสืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายศูนย์ศึกษารวบรวมและถ่ายทอดภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาในลักษณะองค์กรร่วม ที่มีความเข้มแข็ง

สามารถเชื่อมโยงความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเป็นแหล่งความรู้ สนับสนุนการต่อยอดการประยุกต์ใช้ในเชิงธุรกิจทั้งในระดับภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรเศรษฐกิจชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว/ประชาชนทั่วไปที่ สนใจ

(2) วัตถุประสงค์

(2.1) เพื่อสนับสนุนสถาบันด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้เป็นสถาบัน ความร่วมมือในการศึกษา สืบค้น สังเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและ ศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างบูรณาการ และมีการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

(2.2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาและ ศิลปวัฒนธรรมล้านนาระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ประชาชน องค์กรชุมชนและภาค ธุรกิจเอกชน ในการจรรโลงศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้ทรงคุณค่าอย่างยั่งยืน และนำไปสู่การสร้างสรรคค์ เพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวและการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม

(3) แนวทางดำเนินงาน

(3.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการ พัฒนาเป็นเครือข่าย เพื่อจัดระบบองค์ความรู้ และดำเนินการศึกษา วิจัย สืบค้น สังเคราะห์รวบรวม และ จัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเป็นระบบ (KM)

(3.2) สนับสนุนการพัฒนาศูนย์สืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ให้มีลักษณะเป็นทั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลและเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภท Edutainment โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการที่สร้างรายได้ให้กับองค์กรในระยะยาว

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(4.1) เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ถูกต้อง เหมาะสม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความรู้ภูมิปัญญาและ ศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ถูกต้อง

(4.2) เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม ล้านนาหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรชุมชน

(4.3) ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้รับการสืบสานและถ่ายทอดสู่ สาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม สนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าและบริการของพื้นที่ที่มีกลิ่นอาย ความเป็นล้านนา ซึ่งจะเพิ่มสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการในระยะยาว

(4.4) ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม และร่วมกัน สืบทอดและเกิดความยั่งยืนของทุนวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า

6.3 โครงการยกระดับสินค้าหัตถกรรมและการท่องเที่ยวล้านนาสู่สากล

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) สินค้าหัตถกรรมล้านนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบและมีมือแรงงานในท้องถิ่น หากสามารถยกระดับสร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงสู่ธุรกิจท่องเที่ยวได้ จะเป็นการสร้างรายได้ให้ประชาชนในวงกว้างอย่างยั่งยืน ดังนั้นภาครัฐจึงจำเป็นต้องสนับสนุนพัฒนาผู้ประกอบการด้านสินค้าหัตถกรรมล้านนาให้มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าหัตถกรรมได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

(1.2) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานศักยภาพของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของภาครัฐที่มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่า ให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มอุตสาหกรรมการค้าและบริการที่เน้นความสำคัญของศักยภาพพื้นที่และเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม

(2) วัตถุประสงค์

(2.1) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในด้านการบริหารจัดการ การออกแบบ ผลิต และส่งออกสินค้าหัตถกรรมและการท่องเที่ยวล้านนาสู่สากล

(2.2) เพื่อพัฒนาระดับและเชื่อมโยง OTOP Village ที่มีศักยภาพเป็น Cluster ของ Craft City โดยมีเชียงใหม่เป็นเมืองศูนย์กลางการแสดงสินค้าหัตถกรรมถาวร

(2.3) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรชุมชนในการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม และสนับสนุนการเชื่อมโยงความร่วมมือเป็น Cluster ใน Value Chain ของสินค้าและบริการตั้งแต่ระดับชุมชนถึงผู้ส่งออก

(3) แนวทางการดำเนินงาน

(3.1) วางแผนการบริหารจัดการโครงการทั้งระบบ เน้นการวางแผนพัฒนาความเข้มแข็งของผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการ และการตลาด โดยมีการสร้างกลไกการเชื่อมต่อดองค์ความรู้จากสถาบันวิชาการและแหล่งตลาด

(3.2) ศึกษารูปแบบ และการบริหารจัดการ OTOP Village Cluster และเมืองศูนย์กลางแสดงสินค้าหัตถกรรมถาวร ให้มีความเชื่อมโยงกัน

(3.3) วางแผนระบบงาน และเตรียมการจัดงาน World Craft Expo ในปี 2554 โดยมีศูนย์กลางที่จังหวัดเชียงใหม่ และกระจายเชื่อมโยงจังหวัดล้านนา

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(4.1) ผู้ประกอบการด้านสินค้าหัตถกรรมล้านนามีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาด เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรชุมชนในการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมและการท่องเที่ยว

(4.2) สินค้าหัตถกรรมและการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาในระดับ มีมาตรฐานและคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในระดับสากล จะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวม และนำรายได้เข้าประเทศได้มากขึ้น

(4.3) เกิด OTOP Village Cluster และมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีคุณภาพตามเส้นทางของ OTOP Village Cluster เกิดความเป็นเมืองหัตถกรรม (Craft City) และเมืองศูนย์กลางแสดงสินค้าหัตถกรรมถาวรที่มีคุณภาพเป็นที่รู้จักในระดับสากล

(4.4) มีการจัดงานแสดงสินค้าระดับโลก (งาน World Craft Expo 2011) ซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้โดยตรง รวมทั้งประชาสัมพันธ์สินค้าหัตถกรรม และการท่องเที่ยวไทยไปทั่วโลก

(4.5) ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคงในท้องถิ่นของตนเอง เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ประชาชนอย่างยั่งยืน ทำให้ประชาชนไม่ย้ายถิ่นเป็นผลดีต่อสถาบันครอบครัวและชุมชน

6.4 โครงการพัฒนาเมืองเชียงใหม่-ลำพูน เชียงราย รองรับการเป็นศูนย์กลางความเจริญที่เชื่อมโยงกับนานาชาติและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) เมืองเชียงใหม่-ลำพูน ได้ถูกกำหนดเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และรัฐบาลได้ลงทุนในโครงสร้างบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และ สังคม มาโดยตลอด โดยเฉพาะโครงข่ายคมนาคมขนส่งทั้งโครงข่ายถนน สนามบินนานาชาติ สถาบันการศึกษาระดับสูง นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือที่ลำพูน ประกอบกับเชียงใหม่-ลำพูน เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมและมีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ และขยายตัวตามแนวเส้นทางหลวงถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน จนกลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจเดียวกัน (Single Economy) ซึ่งประกอบด้วยธุรกรรมทางเศรษฐกิจและบริการ อาชีวศุนย์การรักษาพยาบาล ศุนย์กลางการบริหารราชการระดับภูมิภาค ศุนย์กลางการศึกษา ศุนย์กลางการท่องเที่ยว และเป็นแหล่งการลงทุนและการจ้างงานขนาดใหญ่ที่สุดของภาค และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของประเทศอีกด้วย

(1.2) ด้วยศักยภาพความพร้อมบริการพื้นฐานของเมือง ประกอบกับสภาพสังคมที่สงบและน่าอยู่ เชียงใหม่-ลำพูน จึงเป็นที่ดึงดูดให้เป็นแหล่งการลงทุน และที่พักแห่งที่สองของทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ อีกทั้งความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมของการดำเนินนโยบายพัฒนาความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านทั้งในกรอบความร่วมมือ GMS และ ACMEC ทำให้เชียงใหม่-ลำพูน เพิ่มบทบาทเป็นศูนย์กลางความเจริญเชื่อมโยงกับนานาชาติ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้นในระยะอีก 3-5 ปี ต่อจากปัจจุบัน

(1.3) จากแนวโน้มและบทบาทการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ทำให้สมรรถนะของพื้นที่เมืองเชียงใหม่-ลำพูน มีข้อจำกัดในการรองรับการขยายตัวของการพัฒนาในอนาคต โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหาการจราจร การควบคุมมลภาวะ และการคุกคามต่อพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์-วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าต่อวิถีชีวิตคนเมืองเหนือ (North ness) ที่เป็นทุนวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการวางแผนพัฒนาเมือง-ลำพูน ระยะ 10 ปี และแผนปฏิบัติการระยะ 3-5 ปี เพื่อรองรับบทบาทการพัฒนาในอนาคต และป้องกันผลกระทบด้านกายภาพและปัญหามลภาวะที่จะตามมาหากไม่มีการเตรียมการจัดการและบริหารการพัฒนาเมืองที่ดี

(2) วัตถุประสงค์

(2.1) เพื่อเตรียมพัฒนาพื้นที่เมืองเชียงใหม่-ลำพูน ให้มีสมรรถนะรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ที่เชื่อมโยงกับนานาชาติและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยยังคงรักษาคุณค่าของพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

(2.2) เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญในระดับภูมิภาคของประเทศอย่างแท้จริง ให้เป็นแหล่งการสร้างงาน บริการ และกระจายความเจริญสู่พื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และลดช่องว่างการพัฒนาระหว่าง กทม.ที่เป็นเอกนคร (Primate City)

(3) แนวทางการดำเนินงาน

(3.1) สังเคราะห์แนวนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับภาคเหนือในระดับต่าง ๆ ทั้งนโยบายพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประเมินสมรรถนะของพื้นที่ และบริการพื้นฐานที่จำเป็นและเหมาะสมกับบทบาทในอนาคต

(3.2) ศึกษาวิเคราะห์ขีดความสามารถของพื้นที่เมืองเชียงใหม่-ลำพูนที่จะรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตระยะ 10 ปี ในเรื่องสำคัญๆ เช่น สมรรถนะและการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับกิจกรรมต่างๆ สมรรถนะของบริการโครงสร้างพื้นฐาน เช่นพลังงาน แหล่งน้ำ โทรคมนาคม รวมทั้งบริการทางสังคม

(3.3) ศึกษาและกำหนดการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยพิจารณาถึงโครงสร้างการบริหารราชการและนโยบายการกระจายอำนาจ

(3.4) ใช้แนวคิด New Regionalism เพื่อให้การพัฒนาเมืองเชียงใหม่-ลำพูนสามารถผสมผสานและสร้างความสมดุล ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(4.1) มีแผนแม่บทการพัฒนาเมืองเชียงใหม่-ลำพูน ระยะยาว พร้อมทั้งแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองและบริการโครงสร้างพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและมีความชัดเจนและสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดแผนงาน /โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(4.2) เมืองเชียงใหม่-ลำพูน มีขีดความสามารถในการเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและบริการ ของภูมิภาคและนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และกระจายรายได้ ตลอดจนลดปัญหาความแออัด และ มลภาวะของเมืองเชียงใหม่-ลำพูน ที่ยังคงความเป็นเมืองประวัติศาสตร์และศูนย์กลางวัฒนธรรม

6.5 โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนือแต่ละปีมีฝนตกในฤดูฝนเป็นปริมาณมาก (ช่วงพฤษภาคม ปริมาณฝน 900-3,100 มม./ปี) โดยลุ่มน้ำสำคัญ 6 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน ป่าสัก และสะแกกรัง รวมปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปี 30,036 ล้าน ลบ.ม. สามารถกักเก็บได้เพียง 24,397 ล้าน ลบ.ม. หรือเพียงร้อยละ 80.95 เท่านั้น ซึ่งหลายพื้นที่ยังขาดแหล่งกักเก็บ รวมทั้งชุมชนไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ขาดการจัดทำแผนผังโครงข่ายการไหลของแหล่งน้ำและแผนปฏิบัติการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา

(1.2) นอกจากนี้แหล่งน้ำเดิมที่เป็นห้วย หนอง คลอง บึง รวมทั้งลำเหมืองสาขา มีลักษณะดินเขิน ไม่ได้รับการขุดลอก และไม่มีการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อกักเก็บน้ำในลักษณะฝายในลำน้ำ ทั้งนี้หากมีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของชุมชนในลักษณะบูรณาการตามกิจกรรมข้างต้น ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภครวมทั้งน้ำเพื่อการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชนเพื่อการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) แนวทางการดำเนินงาน

(3.1) รูปแบบการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน

(3.2) จัดทำแผนผังโครงข่ายการไหลของน้ำ และแผนปฏิบัติการการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในปี 2552

(3.3) ดำเนินการรณรงค์ ขุดลอกลำน้ำ จัดทำเหมืองและฝาย รวมทั้งการขุดแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นาเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในปี 2553-2554

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(4.1) ได้แผนผังโครงข่ายการไหลของน้ำ และแผนปฏิบัติการการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน

(4.2) ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์จากการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน

(4.3) การจัดการน้ำในระดับชุมชนมีประสิทธิภาพ

(4.4) สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

(4.5) เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมการเกษตร

6.6 โครงการเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการน้ำต้นทุนของแม่น้ำสายหลัก

(1) หลักการและเหตุผล

(1.1) ด้วยภาคเหนือเป็นแหล่งต้นน้ำประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ จึงมีแหล่งน้ำต้นทุนจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ต่างๆ ยังขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำในลักษณะที่เป็นแก้มลิงขนาดใหญ่เพื่อชะลอการไหลของน้ำในแต่ละลุ่มน้ำสำคัญ เช่น ปิง วัง ยม และน่าน ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมฉับพลันในฤดูฝน และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม

(1.2) หากมีการจัดหาแหล่งกักเก็บน้ำขนาดเล็กและขนาดกลางบริเวณพื้นที่ต้นน้ำแต่ละลุ่มน้ำและจัดทำแก้มลิงในที่สาธารณะ จะสามารถช่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในฤดูฝนและภัยแล้งในฤดูแล้ง รวมทั้งมีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเพิ่มผลผลิตการเกษตรของภาคเหนือและของประเทศโดยรวม

(2) วัตถุประสงค์

(2.1) พัฒนาฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำและพัฒนาเพิ่มแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ

(2.2) ขยายโครงข่ายเชื่อมโยงแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการกักเก็บน้ำป้องกันอุทกภัยในฤดูฝนและให้มีน้ำเพียงพอในฤดูแล้ง

(3) แนวทางการดำเนินงาน

ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กที่ กรม. เคยมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2552 จนถึง 2554

(4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ชะลอการไหลของน้ำในฤดูฝน และสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งเพื่อช่วยป้องกันอุทกภัยในฤดูฝน และช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งในฤดูแล้งให้มีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร